

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ЕЛЕКТРИЧНИХ ПРАСОК В УКРАЇНІ

STATE AND PROSPECTS OF ELECTRIC IRON MARKET DEVELOPMENT IN UKRAINE

УДК 648.4(477)(045)

<https://doi.org/10.32843/infrastruct44-8>

Тернова А.С.

к.т.н., доцент,
доцент кафедри товарознавства,
експертизи та торговельного
підприємництва
Вінницький торговельно-економічний
інститут
Київського національного торговельно-
економічного університету

Григоренко І.В.

к.т.н., доцент,
доцент кафедри товарознавства,
експертизи та торговельного
підприємництва
Вінницький торговельно-економічний
інститут
Київського національного торговельно-
економічного університету

Ternova Alla

Hryhorenko Inna

Vinnitsia Trade and Economic Institute of
Kyiv National Trade and Economic University

У статті проаналізовано стан та перспективи розвитку ринку електричних прасок в Україні. Встановлено, що електропраски з 2007 року в Україні не виробляються. Проаналізовано показники експорту та імпорту електричних прасок за 2014–2019 роки. Визначено, що у 2017 році у країні ЄС було експортовано 90,4% прасок, у 2018 – 82,4%, а у 2019 – 73,7%. Названо основні країни-експортери у 2017–2019 роках: Республіка Молдова (частки за роками – 71,9; 64,3; 73,7%); Вірменія (18,5; 16,9; 10,6%); Грузія (4,2; 4,5; 3,0%); Словаччина (1,2; 13,1; 7,3%); Франція (1,5; 3,3%). Визначено, що найбільша кількість цих товарів впродовж усього періоду надходила з Китаю (46,4; 40,6 та 44,2% відповідно за роками); Франції – 20,0; 21,9; 22,8%; Індонезії – 16,6; 21,4; 15,4%; Італії – 10,3; 11,2; 11,1%; Німеччини – 3,0; 2,7; 3,7%. Названо найбільш популярні у 2019 році електричні праски у різних категоріях. Сформульовано основні шляхи для сталого розвитку виробництва електропобутових товарів загалом і електричних прасок зокрема.

Ключові слова: електрична праска, ринок, виробництво, експорт, імпорт.

В статье проанализированы состояние и перспективы развития рынка электрических утюгов в Украине. Установлено, что электроутюги с 2007 года в Украине не производятся. Проанализированы показатели экспорта и импорта электрических утюгов за 2014–2019 годы. Установлено, что в 2017 году в страны СНГ было экспортировано 90,4% утюгов, в 2018 – 82,4%, а в 2019 – 73,7%. Названы основные страны-экспортеры в 2017–2019 годах: Республика Молдова (доли по годам – 71,9; 64,3; 73,7%); Армения (18,5; 16,9; 10,6%); Грузия (4,2; 4,5; 3,0%); Словакия (1,2; 13,1; 7,3%); Франция (1,5; 3,3%). Установлено, что наибольшее количество данных товаров на протяжении всего периода поступало из Китая (46,4; 40,6 и 44,2% соответственно по годам); Франции – 20,0; 21,9; 22,8%; Индонезии – 16,6; 21,4; 15,4%; Италии – 10,3; 11,2; 11,1%; Германии – 3,0; 2,7; 3,7%. Названы самые популярные в 2019 году электрические утюги в разных категориях. Сформулированы основные пути для устойчивого развития производства электробытовых товаров в целом и электрических утюгов в частности.

Ключевые слова: электрический утюг, рынок, производство, экспорт, импорт.

The state and prospects of development of the market of electric irons in Ukraine are analyzed. It has been established that electric irons have not been produced in Ukraine since 2007. According to official statistics, ironing machines and machines are included in the group «Washing machines and household clothes dryers». Production of goods of the group «Washing machines and machines for drying household clothes» from 2011 to 2018 increased by 28 thousand units, although the largest for this period it was in 2016 – 356 thousand units. In 2019, there was a decrease in production by 41 thousand units, or 12.0% compared to the previous year and by 13 thousand units, or 4.2% – compared to 2011. Exports by quantity (in kg) decreased in 2019 in weight in 1.74 times, in pieces – in 1.84, and in the amount – in 2.2 times in comparison with 2014 and accordingly increased by 18.9; 13.4 and 23.1% – compared to the previous year. Imports of these goods far exceed its exports. Imports by quantity (in kg) increased in 2019 by 6.7%, in pieces – by 7.8, and in total – by 38.8% compared to 2014 and by 13.2, respectively; 10.3 and 20.6% – compared to the previous year. In 2017, 90.4% of irons were exported to the CIS countries, in 2018 – 82.4, and in 2019 – 73.7%. The main exporting countries in 2017–2019 were the Republic of Moldova (shares by years – 71.9; 64.3; 73.7%) and Armenia (18.5; 16.9; 10.6%). Among other countries in 2017, exports were made to Georgia (4.2%), France (1.5%), Slovakia (1.2%); in 2018 – Georgia (4.5) and Slovakia (13.1%); in 2019 – to Georgia (3.0%), France (3.3%) and Slovakia (7.3%). As for imports, the largest amount of these goods during the whole period came from China (46.4; 40.6 and 44.2%, respectively, by year); France – 20.0; 21.9; 22.8%; Indonesia – 16.6; 21.4; 15.4%; Italy – 10.3; 11.2; 11.1%; Germany – 3.0; 2.7; 3.7%. In 2019, the most popular were electric irons of the following models: in the category «Best inexpensive irons for the home» – Tefal FV3925, Bosch TDA2325, Scarlett SC-SI30K15; in the category «The best powerful irons for the home» – Philips GC4880, Philips GC4510, Braun TS745A, Panasonic NI-W950; in the category «The best irons that do not require temperature control» – Philips GC4926, Bosch TDI 902836A; in the category «The best compact road irons» – Maxwell MW-3012, Philips GC 651, Rowenta DA1510; in the category «The best irons with steam generators» – Tefal GV8962, Philips GC 9222, Braun IS 5043H.

Key words: electric iron, market, production, export, import.

Постановка проблеми. За останні декілька років ринок електропобутових товарів в Україні, до яких належать електричні праски, виріс у 5 разів. Побутова техніка стала дешевшою і доступнішою для вітчизняного споживача. Підтримка та розвиток власного вітчизняного виробництва електропобутових товарів має стати головним завданням держави.

Із розвитком та поширенням глобалізаційних процесів, інформаційних технологій, технологізаційних тенденцій у світі відбуваються й відповідні зміни в умовах виробництва побутової техніки. Вдале пристосування до змін є запорукою успіху

суб'єктів ринку та закріплення національної позиції на світовій арені.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженням ринків різних груп непродовольчих товарів займалися такі вітчизняні вчені, як: Л.В. Андрієвська [1]; С. Галько, Г. Михайлова, В. Осієвська [2]; Т. Глушкова, Л. Андрієвська, Н. Марчук [3]; Т.М. Коломієць, Л.В. Черняк [10]; Н.В. Мережко, А.С. Тернова, С.О. Сіренко [11] та ін.

Питанням розвитку ринку електропобутових товарів присвячені роботи О.М. Ярим-Агаєва [12], О.О. Шубіна, О.М. Азарян та ін. [17], Г.А. Ткаченко

[19], в яких звернено увагу на проблеми формування вітчизняного ринку побутової техніки загалом та тенденції його розвитку у створенні конкурентоспроможної продукції і реалізації її на світовому ринку.

Однак наявні результати досліджень ринку електричних прасок в Україні не досить розкриті та потребують постійного оновлення у зв'язку зі зміною умов життя, вподобань та вимог споживачів, які нині підвищуються.

Постановка завдання. Метою роботи є аналіз стану та перспектив розвитку ринку електричних прасок в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Електропраски з 2007 року в Україні не виробляються. За офіційною статистикою, прилади і машини для прасування включені у групу «Машини пральні та машини для сушіння одягу побутові».

Дані про виробництво товарів цієї групи у 2011–2019 роках наведені у табл. 1.

З табл. 1 видно, що виробництво товарів групи «Машини пральні та машини для сушіння одягу побутові» з 2011 по 2018 рік зросло на 28 тис. шт., хоча найбільшим за цей період воно було у 2016 році – 356 тис. шт.

У 2019 році спостерігалось зменшення виробництва на 41 тис. шт., або 12,0%, порівняно із попереднім роком та на 13 тис. шт., або 4,2%, – порівняно із 2011 роком.

За УКТ ЗЕД прилади і машини для прасування включені до підпозиції 8451300000 «Прасувальні машини і преси (включаючи преси для термофіксації матеріалів».

Дані про експортно-імпорتنі операції товарів цієї підпозиції за 2014–2019 роки наведені в табл. 2.

Як видно з наведених даних, за 2014–2019 роки експорт прасувальних машин і пресів зріс у вазі у 2,1 раза. Основне зростання відбулося у 2015 році. З цього часу відбувся спад у 3,8 раза. У 2019 році було вивезено цих приладів у кількості 6338,8 кг, що становило 93,6% до 2018 року.

Кількісно (у штуках) обсяг експорту за 2014–2019 роки зріс у 2,1 раза. У 2019 році було вивезено 70 одиниць, що становило 122,8% до попереднього року.

Сумарно експорт прасувальних машин і пресів за вказаний період зріс на 20,7 тис. дол., або 65,9%. Найбільша сума експорту спостерігалась у 2015 році (90,7), найменша – у 2017 (10,8 тис. дол.). У 2019 році було вивезено цих приладів на суму 52,1 тис. дол.

Імпорт цієї продукції значно перевищує її експорт. Імпорт за кількістю (у кг) зріс у 2019 році порівняно із 2014 роком на 46,8%, у штуках – 72,4, а у сумі – на 31,2%.

За УКТ ЗЕД праски електричні включені до підпозиції 8516400000.

Дані про експортно-імпорتنі операції з прасками електричними за 2014–2019 роки наведені в табл. 3.

Наведені за 2014–2019 роки дані свідчать, що експорт електричних прасок зменшився у вазі в 1,74 раза, що може свідчити про зменшення ваги прасок.

Зростання на 5,6% відбулося у 2015 році порівняно із 2014, а у 2016 році спостерігався спад у

Таблиця 1

Дані про виробництво товарів групи «Машини пральні та машини для сушіння одягу побутові» у 2011–2019 роках, тис. шт.

Група товарів	Роки								
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Машини пральні та машини для сушіння одягу побутові	313	297	225	220	270	356	328	341	300

Джерело: [16; 18]

Таблиця 2

Дані про експортно-імпорتنі операції товарів підпозиції 8451300000 «Прасувальні машини і преси (включаючи преси для термофіксації матеріалів» за 2014–2019 роки

Роки	Експорт			Імпорт		
	Кількість, кг	Кількість, штук	Вартість, тис. дол.	Кількість, кг	Кількість, штук	Вартість, тис. дол.
2014	3079,2	33,0	31,4	81796,6	1150,0	753,9
2015	24017,0	28,0	90,7	96061,7	821,0	813,3
2016	23225,7	97,0	46,9	146806,6	2052,0	1853,0
2017	12243,8	41,0	10,8	186929,3	2132,0	1731,4
2018	6773,9	57,0	63,9	154632,5	1985,0	1605,0
2019	6338,8	70,0	52,1	120143,6	1983,0	988,9

Джерело: [4–9]

4,2 раза порівняно із 2015. У 2019 році було вивезено цих приладів у кількості 48247,5 кг, що становило 118,9% до попереднього року.

Кількісно (у штуках) обсяг експорту за 2014–2019 роки зменшився в 1,84 раза. У 2019 році було вивезено 29620 одиниць, що становило 113,4% до попереднього року.

Сумарно експорт прасок за вказаний період зменшився на 1260,8 тис. дол., або у 2,2 раза. У 2019 році було вивезено цих приладів на суму 1055,1 тис. дол., що становило 123,1% до попереднього року.

Імпорт цих товарів значно перевищує їх експорт. Імпорт за кількістю (у кг) зріс у 2019 році на 6,7%, у штуках – на 7,8, а у сумі – на 38,8% порівняно із 2014 роком і відповідно на 13,2; 10,3 та 20,6% – порівняно із попереднім роком.

Оскільки праски в Україні не виробляються, можна стверджувати, що за цим товаром здійснюється реекспорт.

У 2017 році у країни СНД було експортовано 90,4% прасок, у 2018 – 82,4, а у 2019 – 73,7%. Основними країнами-експортерами у 2017–2019 роках були Республіка Молдова

(частки за роками – 71,9; 64,3; 73,7%) та Вірменія (18,5; 16,9; 10,6%).

Серед Інших країн у 2017 році експорт здійснювався у Грузію (4,2%), Францію (1,5%), Словаччину (1,2%); у 2018 – Грузію (4,5) та Словаччину (13,1%); у 2019 році – у Грузію (3,0%), Францію (3,3%) та Словаччину (7,3%).

Структура експорту електричних прасок у 2019 року наведена на рис. 1.

Що стосується імпорту, то найбільша кількість цих товарів впродовж усього періоду надходила з Китаю (46,4; 40,6 та 44,2% відповідно за роками); Франції – 20,0; 21,9; 22,8%; Індонезії – 16,6; 21,4; 15,4%; Італії – 10,3; 11,2; 11,1%; Німеччини – 3,0; 2,7; 3,7%.

Структура імпорту електричних прасок у 2019 році наведена на рис. 2.

На українському ринку представлені такі типи електричних прасок: прості, парові і з парогенератором. Праски першого типу майже не випускаються, тому що на них практично немає попиту.

Праски з парогенератором коштують приблизно в п'ять разів дорожче звичайних парових прасок. Їх використання вигідне за більших обсягів роботи (ательє, салони, майстерні, пральні тощо).

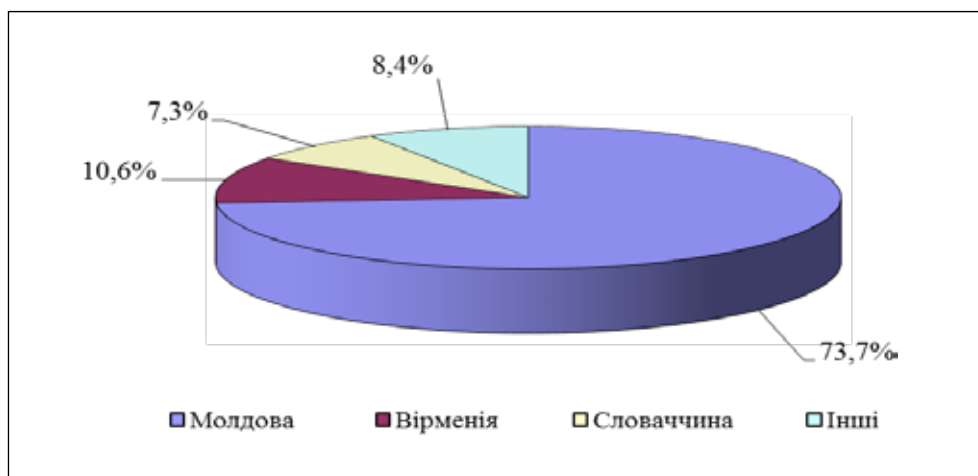

Рис. 1. Структура експорту прасок електричних у 2019 році за основними країнами

Джерело: розроблено авторами на основі [9]

Таблиця 3

Дані про експортно-імпортні операції з прасками електричними за 2014–2019 роки

Роки	Експорт			Імпорт		
	Кількість, кг	Кількість, штук	Вартість, тис. дол.	Кількість, кг	Кількість, штук	Вартість, тис. дол.
2014	83783,6	54596,0	2315,9	1398034,1	960451,0	13252,8
2015	88481,1	59270,0	2075,5	812804,6	547983,0	7927,5
2016	20875,4	13374,0	446,5	875344,2	624117,0	7891,3
2017	26976,5	17566,0	542,8	1164871,4	831326,0	12349,9
2018	40569,6	26110,0	856,8	1317294,1	938318,0	15258,9
2019	48247,5	29620,0	1055,1	1491789,5	1035432,0	18395,1

Джерело: [4–9]

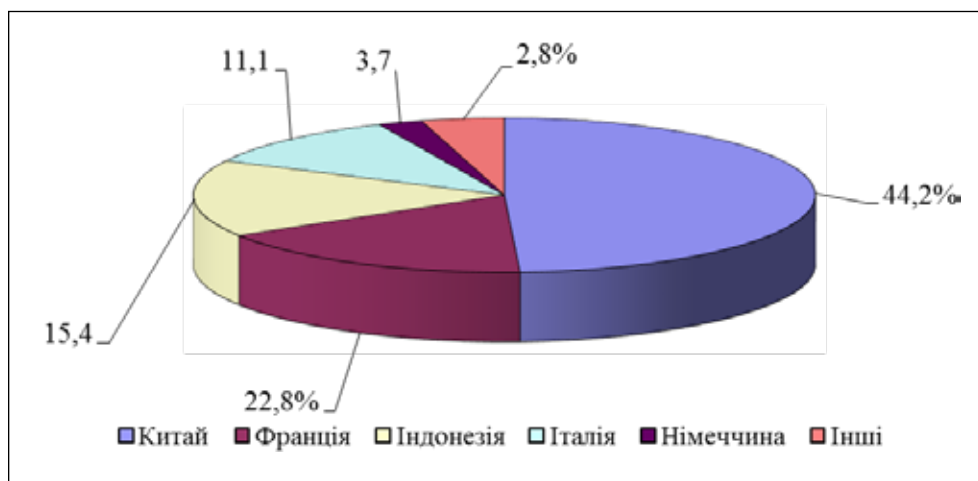

Рис. 2. Структура імпорту прасок електричних у 2019 році за основними країнами

Джерело: розробка авторами на основі [9]

Мета наукових досліджень з розроблення і створення підшови – знизити тертя в процесі прасування і захистити підшову від ушкоджень, які неминучі в процесі прасування речей з ґудзиками, кнопками й «блискавками». Крім того, підшовка праски повинна рівномірно розподіляти тепло. Для покриття підшови праски виробники використовують різні матеріали: нержавіючу або хромовану сталь, алюміній або алюміній з антипригарним покриттям Teflon або Ceralon, металокераміку [14].

Праски з підшовою з нержавіючої сталі пропонують фірми Bosch, Siemens, Moulinex, Rowenta. Однак такі праски можуть виявитися трохи заважкими, нагрівання й остигання відбувається небагато довше, ніж у прасок з алюмінієвою підшовою. Rowenta виготовляє на своїх підшовках спеціальні поглиблення, під час попадання туди пари утворюється повітряна подушка, завдяки якій праска легше ковзає по тканині (підшовка Inox). Інші фірми намагаються домогтися надміцності підшов. Braun, наприклад, обробляє нержавіючу сталь сапфіровим порошком (підшови «Saphir»), щоб підшови не боялися металевих ґудзиків і блискавок на одязі. Moulinex застосовує хромоване покриття, що підвищує антикорозійні якості підшови.

Алюміній для підшовок використовують Philips, Rowenta, Moulinex. Праски з такою підшовою дуже швидко нагріваються й остигають (швидше, ніж зі сталевую), часто вони дешевші від моделей зі сталевими підшовками, але алюміній досить легко може ушкоджуватися [13].

Bosch, Tefal і Philips використовують керамічне покриття. Tefal застосовує металокерамічне покриття (підшовка Supergliss Actif). Її достоїнства – праска легко ковзає по тканинах, не заминає тканину під час прасування, чиститься вологою ганчірочкою. Остання розробка Tefal – унікальний матеріал Durilium (серія Ultragliss Actif), що забезпечує неперевершену легкість ковзання, високу стійкість до подряпин і простоту

очищення. Праски Tefal мають також закруглення задньої частини підшови, що дає змогу не заминати тканини під час руху праски назад [15].

У 2019 році найбільш популярними були електричні праски таких моделей: у категорії «Найкращі недорогі праски для дому» – Tefal FV3925, Bosch TDA2325, Scarlett SC-SI30K15; у категорії «Кращі потужні праски для дому» – Philips GC4880, Philips GC4510, Braun TS745A, Panasonic NI-W950; у категорії «Найкращі праски, що не потребують регулювання температури» – Philips GC4926, Bosch TDI 902836A; у категорії «Найкращі компактні дорожні праски» – Maxwell MW-3012, Philips GC 651, Rowenta DA1510; у категорії «Найкращі праски з парогенераторами» – Tefal GV8962, Philips GC 9222, Braun IS 5043H.

Висновки з проведеного дослідження.

У процесі проведеного дослідження встановлено, що для сталого розвитку виробництва електропобутових товарів загалом і електричних прасок зокрема необхідні такі основні шляхи, як:

- реалізація стратегії створення нових і розвиток наявних українських виробництв побутової техніки шляхом інноваційного типу розвитку;
- динамічний перехід до освоєння нових моделей техніки, ефективного використання нових матеріалів, комплектуючих виробів, устаткування та технологій;
- випуск конкурентоспроможної імпортозаміняючої продукції, яка відповідає вимогам споживчого ринку;
- впровадження ресурсозберігаючих та екологічно чистих технологій;
- збільшення обсягів випуску продукції;
- збільшення зайнятості населення шляхом створення нових робочих місць;
- підвищення матеріального рівня забезпеченості працівників;
- забезпечення національних інтересів держави.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Андрієвська Л.В. Основні тенденції розвитку вітчизняного та світового ринку паперових виробів санітарно-гігієнічного призначення. *Товари і ринки*. 2010. № 1. С. 41–47.
2. Галько С., Михайлова Г., Осієвська В. Ринок постільних виробів: сегмент подушок. *Товари і ринки*. 2018. № 1 (25). С. 89–99.
3. Глушкова Т., Андрієвська Л., Марчук Н. Світовий ринок телевізійної техніки. *Товари і ринки*. 2018. № 4 (28). С. 7–19.
4. Експорт-імпорт окремих видів товарів за країнами світу за 2014 рік. URL: http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2014/zd/e_iovt/arh_iovt2014.htm (дата звернення: 30.04.2020).
5. Експорт-імпорт окремих видів товарів за країнами світу за 2015 рік. URL: http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2015/zd/e_iovt/arh_iovt2015.htm (дата звернення: 30.04.2020).
6. Експорт-імпорт окремих видів товарів за країнами світу за 2016 рік. URL: http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2016/zd/e_iovt/arh_iovt2016.htm (дата звернення: 30.04.2020).
7. Експорт-імпорт окремих видів товарів за країнами світу за 2017 рік. URL: http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2017/zd/e_iovt/arh_iovt2017.htm (дата звернення: 30.04.2020).
8. Експорт-імпорт окремих видів товарів за країнами світу за 2018 рік. URL: http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2018/zd/e_iovt/arh_iovt2018.htm (дата звернення: 30.04.2020).
9. Експорт-імпорт окремих видів товарів за країнами світу за 2019 рік. URL: http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2019/zd/e_iovt/arh_iovt2019.htm (дата звернення: 30.04.2020).
10. Коломієць Т.М., Черняк Л.В. Вітчизняний ринок виробів санітарно-технічного призначення з кераміки. *Товари і ринки*. 2018. № 1 (25). С. 100–109.
11. Мережко Н.В, Тернова А.С., Сіренко С.О. Стан ринку кулькових ручок в Україні. *Товари і ринки*. 2017. № 2 (24). С. 96–103.
12. Письменний О.А., Ярим-Агаєв О.М. Прогнозування динаміки ринку крупної побутової техніки на прикладі ринку холодильників. *Вісник ДонНУЕТ. Економічні науки*. Донецьк: ДонНУЕТ, 2012. Випуск 4 (32). С. 137–147.
13. По горячим следам. URL: <http://www.ivd.ru/document.xgi?id=4654>. (дата звернення: 30.05.2020).
14. Подошвы утюгов: обзор и правила выбора. URL: <http://zoom.cnews.ru/publication/item/13360> (дата звернення: 30.05.2020).
15. Преимущества и недостатки современных утюгов. URL: <http://www.elitecomfort.ru/articles/preimushchestva-i-nedostatki-sovremennykh-utyugov/> (дата звернення: 30.05.2020).
16. Промислове виробництво у 2019 році. Експрес-випуск. Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 30.05.2020).
17. Ринок непродовольчих товарів України: реалії та перспективи : монографія: в 3 т. / О.О. Шубін, О.М. Азарян та ін.; за наук. ред. О.О. Шубіна. Донецьк : ДонНУЕТ, 2010. 564 с.
18. Статистичний щорічник України за 2018 рік. Житомир : ТОВ «БУК-ДРУК», 2019. 482 с.
19. Ткаченко Г.А. Особливості становлення ринку електропобутових товарів в Україні. *Товарознавство та інновації* : зб. наук. пр. Донецьк : ДонНУЕТ, 2013. Вип. 5. URL: http://tovin.donnuet.edu/download/5_2013/r2-2013.pdf (дата звернення: 30.04.2020).

REFERENCES:

1. Andriiivska L.V. (2010) Osnovni tendentsii rozvytku vitchyznianoho ta svitovoho rynku paperovykh vyrobiv sanitarno-hihienichnoho pryznachennia [The main trends in the development of the domestic and world market of sanitary paper products]. *Tovary i rynky*. No. 1. Pp. 31–47.
2. Halko S., Mykhailova H., Osievska V. (2018) Rynok postilnykh vyrobiv: sehment podushok. [Bedding market: segment of pillows]. *Tovary i rynky*. Vol. 1. No. 25. Pp. 89–99.
3. Hlushkova T., Andriiivska L., Marchuk N. (2018) Svitovyi rynek televiziinoi tekhniki [World market of television equipment]. *Tovary i rynky*. Vol. 4. No. 28, Pp. 7–19.
4. Eksport-import okremykh vydiv tovariv za krainamy svitu za 2014 rik. Available at: URL: http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2014/zd/e_iovt/arh_iovt2014.htm (accessed 30 April 2020).
5. Eksport-import okremykh vydiv tovariv za krainamy svitu za 2015 rik. Available at: URL: http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2015/zd/e_iovt/arh_iovt2015.htm (accessed 30 April 2020)
6. Eksport-import okremykh vydiv tovariv za krainamy svitu za 2016 rik. Available at: URL: http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2016/zd/e_iovt/arh_iovt2016.htm (accessed 30 April 2020).
7. Eksport-import okremykh vydiv tovariv za krainamy svitu za 2017 rik. Available at: URL: http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2017/zd/e_iovt/arh_iovt2017.htm (accessed 30 April 2020).
8. Eksport-import okremykh vydiv tovariv za krainamy svitu za 2018 rik. Available at: URL: http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2018/zd/e_iovt/arh_iovt2018.htm (accessed 30 April 2020).
9. Eksport-import okremykh vydiv tovariv za krainamy svitu za 2019 rik. Available at: URL: http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2019/zd/e_iovt/arh_iovt2019.htm (accessed 30 April 2020).
10. Kolomiets T.M., Cherniak L.V. (2018) Vitchyzniani rynek vyrobiv sanitarno-tekhnichnoho pryznachennia z keramiki. [Domestic market of sanitary ware for ceramics]. *Tovary i rynky*. Vol. 1. No. 25. Pp. 100–109.
11. Merezko N.V, Ternova A.S., Sirenko S.O. (2017) Stan rynku kulkovykh ruchok v Ukraini. [The state of the ballpoint pen market in Ukraine]. *Tovary i rynky*. Vol. 2. No. 24. Pp. 96–103.
12. Pysmennyi O.A., Yarym-Ahaiev O.M. (2012) Prohnozuvannia dynamiky rynku krupnoi pobutovoi tekhniki na prykladi rynku kholodynykiv. [Forecasting the dynamics of the market of large household appliances on the example of the refrigerator market]. *Visnyk DonNUET. Ekonomichni nauky*. Vol. 4. No. 32. Pp. 137–147.
13. Po horiachym sledam. URL: <http://www.ivd.ru/document.xgi?id=4654>. (accessed 30 May 2020).
14. Podoshvy utiuhov: obzor y pravyla vybora. URL: <http://zoom.cnews.ru/publication/item/13360> (accessed 30 May 2020).

15. Preymushchestva y nedostatky sovremennykh utiuhov. URL: <http://www.elitecomfort.ru/articles/preimushchestva-i-nedostatki-sovremennykh-utyugov/> (accessed 30 May 2020).

16. Promyslove vyrobnytstvo u 2019 rotsi. Ekspres-vypusk. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. URL: www.ukrstat.gov.ua (accessed 30 May 2020).

17. Rynok neprodovolchykh tovariv Ukrainy: realii ta perspektyvy : monohrafiia (2010) [Ukrainian non-food market: realities and prospects]. Donetsk : DonNUET. (in Ukrainian)

18. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2019) Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2018 rik [Statistical Yearbook of Ukraine for 2018]. Zhytomyr : TOV «BUK-DRUK». (in Ukrainian)

19. Tkachenko H.A. (2013) Osoblyvosti stanovlennia rynku elektropobutovykh tovariv v Ukraini [Features of the formation of the market of electrical household goods in Ukraine]. *Tovarovnavstvo ta innovatsii*. [Commodity science and innovation]. Vol. 5. URL: http://tovin.donnuet.education/download/5_2013/r2-2013.pdf (accessed 30 May 2020).